

СЕКЦІЯ 2 КРЕАТИВНІ ПРАКТИКИ В ТУРИЗМІ

УДК 005.8:330.111.4-026.15]:130.2

КРЕАТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ДРАЙВЕР ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ МІСТА І ПЕРСПЕКТИВ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ТЕРНОПІЛЬ)

Х. В. Плецан, кандидат наук з державного управління, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв

«Казка, в якій ми живем...»

Ключові слова: креативний туризм, культура, креативні індустрії, бренд міста, креативний мандрівник.

Креативний туризм як динамічно висхідний сегмент туристичного ринку, сприяє формуванню унікальних та автентичних вражень в креативних мандрівників, що безпосередньо пов'язано з культурою, секторами креативних індустрій та туристичним потенціалом місцевості. Пріоритетно важливим для міст, що прагнуть розвиватися, адаптувати креативні інструменти туризму, отримуючи значні переваги. Зокрема, покращення іміджу та бренду міста, впізнаваність, зростання туристичного потоку, створення робочих місць, розвиток секторів креативних індустрій і формування стратегічних перспектив міста.

У дослідженні зацентруємо на формуванні й розвитку креативного потенціалу міста Тернополя як молодіжної столиці України (2020 р.), що увійшло у ТОП-5 найбільш популярних напрямів подорожей у межах України як регіональний центр історико-культурної спадщини, активного, замкового, фестивального та конференційного туризму [5]. Так, «файне місто» багате на туристично-рекреаційну культуру, культурно-історичні пам'ятки, унікальні продукти народних ремесл, етнічні локальні «родзинки», збереження і промоцію автентичної локальної культури. Все це впливає на перспективні напрями розвитку креативного туризму і стрімкий розвій секторів креативних індустрій міста Тернопіль. Доповненням вищезазначеного є прописані цілі у Стратегічному плані розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 року. Відповідно у стратегічній цілі В.1. визначено формування іміджу Тернопільської громади як регіону відкритого та привабливого для туристів та розвиток сфери гостинності; стратегічній цілі 6. Виокремлено завдання запровадження сучасної системи управління громадою на основі концепції «Smart City» та стратегічній цілі С.4. розвиток різноформатного культурного середовища [5]. Водночас доречно зауважити, що для

формування бренду креативного міста необхідно акцентувати на розвитку культурно-креативного простору. Адже як зазначив британський культуролог Чарльз Лендрі, для розвитку міст важливо враховувати особливості «культурних ревіталізаторів». Найбільш типовим ревіталізатором, на його думку, новий об'єкт (будівля або інноваційний проєкт), пристосований до особливостей культурного простору (переважно сучасного мистецтва або так званої альтернативної культури) [8, с. 28-35]. З огляду на це, доречно звертати увагу креативних мандрівників на синергетичному поєднанні туристичного потенціалу з мистецькими резиденціями, фестивалями, творчими майстер-класами й воркшопами, гастрономічною спадщиною, історико-культурною спадщиною, народних ремеслах тощо. Підкреслимо, що конкретні дії формують бренд креативного міста, сприяючи розвитку креативних секторів, розвиваючи креативний туризм і підвищуючи інвестиційну привабливість.

Аналіз наукових досліджень дає можливість стверджувати, що креативний туризм для «файного міста» може стати відповідним барометром настроїв та очікувань основних зацікавлених сторін для майбутнього врахування у стратегії розвитку креативних індустрій (зокрема, туризму і культури) на місцевому, обласному та національних рівнях. Зауважимо також, що ефективне формування бренду міста на основі креативного туризму передбачає такі основні ініціативи як, розробку чіткої стратегії розвитку креативного туризму; збереження та реставрація історичних пам'яток, музеїв та інших культурних об'єктів; створення інфраструктури та продуктів, що відповідають потребам та очікуванням креативних мандрівників (тури, пов'язані з ремеслами, народними промислами, локальною культурою, історією, гастроспадщиною тощо); просування бренду міста на цільових ринках; підтримати набуті й віднайти нові партнерства; створення платформи для реалізації культурно-креативних ініціатив (мистецькі резиденції, фестивалі, творчі майстер-класи, воркшопи, створення унікальних експозицій та арт-просторів, заохочення та підтримка створення муралів, графіт, створення арт-кластерів, підтримка стартапів тощо). Важливо й врахувати те, що використання креативних інструментів має бути комплексним та системним. У цьому контексті підкреслимо, що протягом років фахівці й стейкхолдери напрацьовують бренд міста – Файне місто Тернопіль. Власне саме бренд файного міста закріпився за містом у 1994 році після проведення однойменного фестивалю та пісні рок-гугу «Брати Гадюкіни» «Файне місто Тернопіль». У чому основні родзинки й шарм потенціалу міста? А також як ці вектори можуть посприяти формуванню креативного міста? Розглянемо детальніше.

Тернопіль історико-культурний. Загалом серед культових та сакральних об'єктів у Тернопільській області налічується 1706 пам'яток архітектури, із них 638 – сакральних об'єктів, до яких належать 134 дерев'яні храми. Міста

та села області, їхні місцеві визначні пам'ятки, а також сакральні об'єкти мають велике значення і сприяють розвитку національного і міжнаціонального туристичного руху [6]. Водночас значна кількість архітектурних пам'яток зосереджена у самому місті Тернопіль. Серед них цікавими для туристів є Тернопільський замок як головний історико-архітектурний об'єкт міста, Домініканський костел (кафедральний собор), культова споруда міста Надставна церква (церква Воздвиження Червоного Христа), церква Різдва Христового, Театральний майдан тощо. Захоплюють креативних мандрівників наративи про видатну оперну співачку Соломію Крушельницьку та можливість зберегти на пам'ять світлину біля її пам'ятника-монумента. Цікаво, що це перший пам'ятник оперної діви у повний зріст (встановлено у 2010 р., автори: скульптори – В. Стасюк, А. Сухорський, В. Сухорський; архітектори – І. Ткачук, Д. Чепіль, А. Водоп'ян). Манить своєю загадковістю і скульптурна композиція «Випадкова зустріч» (робота американського скульптора, мультимільйонера Д. Джонсона) та унікальний тристоронній годинник – історична цінність Тернополя тощо.

Тернопіль – місто затишних вулиць. Туристичними магнітами є історичні й сповнені наративів вулички Тернополя, де збереглися цінна в архітектурному значенні забудова польських і австрійських часів, а також вирує мистецтво. Мова йде про такі вулиці, як: Валова (де митці мають можливість обмінюватись креативними ідеями та виставляти свої роботи), Руська, Грушевського, Івана Франка, Коперника, В. Чорновола. Захопливою для креативних мандрівників стане прогулянка креативними тематичними маршрутами «Таємниці старого міста», «Нічний Тернопіль», «Тернопіль під парасолькою», «таємниці старого замку», «Музи та творці Тернополя», «Історії тернопільської Мельпомени» тощо. Неабияку цікавість викликають і квести, зокрема «Пошуковець-ерудит», «Тернопіль у стилі ретро», а також туристичні проекти і програми.

Тернопіль замковий. Особливу увагу креативних мандрівників привертають тури з можливістю відвідати замки, фортеці і палаци. Мандруючи через Тернопіль неймовірні враження величі, могутності та нескореності викликає знайомство з Національним Заповідником «Замки Тернопілля», створений у 2005 році. Сюди входять Збараський замок, Скалатський замок, Терехівський замок, Червоногородський замок, Скала-Подільський замок, Сидорівський замок, Кременецький замок, Бучацький замок, Бережанський замок, Язловецький замок, Чортківський замок, Кривченський замок, Кудринський замок, Підзамочківський замок, Золотопотіський замок, Микулинецький замок, Буданівський замок, Таківський замок, Залозецький замок, Старозбараський замок, Висіцький замок [3]. При цьому, замковий потенціал доречно використовується як

полікультурний простір для проведення різнобічних історико-театралізованих фестивалів, змагань і анімаційних шоу, надання послуг обслуговування та супроводу урочистих подій у середньовічному стилі, організації програм дозвілля, історичні бої-реконструкції, мистецькі планери, фестивалі, відкриття музейних експозицій.

Тернопіль музейний. До найвідоміших відносять Тернопільський обласний краєзнавчий музей, історико-меморіальний музей політичних в'язнів, краєзнавчий і художній музеї, картинна галерея. Цікавить креативних мандрівників й етногалерея «Спадок», що демонструє відвідувачам унікальне зібрання артефактів народної духовності, автентичних зразків ужиткових речей галичан, серед яких: українські строї регіонів країни, жіночі і чоловічі вишиті сорочки на домотканому і конопляному полотнах, елементи одягу від запаски до лейбиків і кожухів, колекції борщівської вишиванки і крелевецьких рушників, писані ікони, кераміка, гончарні вироби, фотоінсталяції тощо [1, с. 68]. Адже з кожним роком посилюється прагнення набути «автентичний досвід» – спілкування з місцевою культурою та природою, зануритися у хобі та відчути сильні враження. Загалом Тернопіль володіє значним потенціалом, тут збереглись осередки народних промислів – ткацтва, писанкарства, народної вишивки, килимарства, плетіння з лози й рогози, різьблення із дерева, художня обробка металів, плетіння з бісеру, тощо. Саме тому, необхідно сформувані туристичні продукти, що презентуватимуть художні народні промисли Тернополя на ринку креативного туризму.

Тернопіль – місто мистецтва. У місті часто організовують резиденції для художників, архітекторів і дизайнерів. Адже місто славиться знаменитими митцями такими як Іоан Пінзель, Іван Марчук, Богдан Ткачик, Ярослав Омелян, Микола Пазісін та інші. Водночас реалізація культурно-креативних проєктів у діяльності палацу культури «Березіль», українського дому «Перемога», молодіжного центру імені О. Довженка, кінотеатрів сприяють збереженню і популяризації унікальних аспектів української культури, а також розширюють світогляд, розуміння та взаємозв'язки між секторами креативних індустрій.

Тернопіль театральний. Унікальним туристичним магнітом, який по-особливому притягує увагу відвідувачів є Тернопільський академічний український обласний драматичний театр імені Т. Г. Шевченка, а також ляльковий театр. Родзинкою є проведення з року в рік всеукраїнського фестивалю «Тернопільські театральні вечори», що презентує театральні вистави молоді режисури від колективів з різних міст України, зокрема Львова, Києва, Хмельницького, Луцька, Коломиї, Чернівців тощо.

Тернопіль фестивальний не дарма є привабою для туристів, адже задовольняє різноманітні культурні потреби, крізь призму міжнародних,

всеукраїнських та регіональних культурно-креативних заходів, фестивалів (джазової та різноформатної музики, етногастрономічні, книговидавничі тощо). Зокрема, мистецький міжнародний фестиваль «І», всеукраїнський фестиваль дитячого кіно, анімації і телебачення «Кіно», відкритий міжнародний фестиваль духовної пісні «Я там, де є благословення», всеукраїнський фестиваль майстер-класів «Місто майстрів», міжнародний музичний фестиваль «Файне місто», фестиваль ретро-автомобілів «Золота підкова», всеукраїнський форум «Кінохвиля», міжнародний фестиваль-конкурс дитячого та юнацького пісенного мистецтва «Кришталевий жайвір», всеукраїнський фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Галицькі фрески», міжнародний фестиваль джазової музики «Jazz Bez», міжнародний фестиваль гончарів «Не святі горщики ліплять» тощо. Кожен із фестивалів відрізняється своєю історією, особливістю і колоритністю. Цікаво, що про унікальність фестивалів креативні мандрівники можуть дізнатись в інформаційному буклеті «Тернопіль фестивальний», що кожного року оновлюється, а також на офіційній сторінці міської ради. Серед вищеперерахованих зацентруємо саме на міжнародному фестивалю «І», що репрезентує культурно-креативні здобутки секторів креативних індустрій. А саме письменників, музикантів, художників і акторів, відкриваючи нові імена. Завдяки організації та проведенню культурно-креативних заходів і фестивалів постійно здійснюється промоція Тернополя, що сприяє залученню туристів, а також сприяє формуванню креативного бренду міста.

Тернопіль сувенірний. Загалом сувеніри є джерелом культурного розмаїття та самовираження українського народу, як потужний рушій культурного, соціального та економічного розвитку креативних індустрій України. У Тернополі зосередимо увагу на прикладі мануфактури «Коза Дереза». Це показовий приклад взаємодії креаторів, дизайнерів, художників та експертів у створенні сувенірної продукції як елементу культурної спадщини для розвитку креативних індустрій. Це мануфактура, де майстри творять унікальні сувеніри, використовуючи традиційні методи та орнаменти української культури [6]. Мануфактура «Коза Дереза» активно сприяє популяризації української культури через сувеніри за кордоном, що забезпечує зміцнення спроможності гравців креативних індустрій, розвиває міжнародну співпрацю, покращує якість і результативність репрезентації України у світі.

Тернопіль активний. Основною перевагою є розташування в центрі міста Тернопільського ставу площею понад 300 гектар. До речі, Тернопіль є єдиним містом в Україні й з декількох у світі, де в центрі міста знаходиться штучний став. Водойму переважно використовують для рекреаційних потреб. Проте, розвинута інфраструктура набережної Тернопільського ставу, що часто порівнюють з Каліфорнією, є візитівкою міста як сучасний центр соціальної активності, комфортного відпочинку та спорту (вітрильного, аквабайку,

віндсерфінгу). Важливою щорічною подією є проведення чемпіонату світу водномоторних видів спорту за участю учасників з різних країн світу. Неабиякий емоційний сплеск у туристів викликає можливість прогулянки на палубі корабля, катера чи яхти.

Незвіданий Тернопіль. Цікавими для креативних мандрівників є туристичні продукти в межах бренду «Тернопілля – у пошуках емоцій», що сформовано місцевими туристичними підприємствами у співпраці з громадською асоціацією «Агенція розвитку туризму Тернопілля». Мандруючи серед туристичних об'єктів краю є багато таких, що вражають своєю унікальністю. Серед них – печери та відповідно спелеотуризм, який розвиває цей напрям туристичних подорожей. Печера Кришталева – стала цікавим об'єктом нашого вікенду. Вона входить до десятки найбільших гіпсових печер Планети і вражає неповторністю своїх підземних лабіринтів [4; 6]. Загалом п'ята частина пам'яток природи України знаходиться на території Тернопільської області, мова йде про водоспади, печери. Зокрема, Печери «Млинки», «Кришталева», «Вертеба», «Оптимістична», «Озерна», «Перлина», «Ювілейна». «Джуринський», «Русилівський», «Сокілецькі» водоспади. Дністровський та інші каньйони.

Тернопіль місто парків, скверів і квітів. На території міста розташовано п'ять парків відпочинку, зокрема: Національного відродження, «Топільче», імені Т. Шевченка, парк Слави, парк «Здоров'я» та дендропарк «Загребелля». Також серед численних зелених насаджень у місті є чимало скверів. У теплу пору року завітчані сквери Тернополя дивують, зачаровують і захоплюють жителів та гостей, підкреслюючи красу міста.

Тернопіль гастрономічний. На території міста розвинена мережа ресторацій і кав'ярень на різний смак, стиль і спектр послуг. Доречно виокремити і гастрономічний фестиваль «Галицька дефіляди», що пропонує учасникам і відвідувачам поринути у вир гастропадщини Галичини, насолодитись різновекторними смаками, взяти участь у майстер-класах. Цікавою також є ініціатива рестораторів і громадських активістів у створенні й реалізації проєкту «Смачний Тернопіль», що запропонує відвідувачам історію гастропадщини Тернополя.

Тернопіль креативний. Найперше зауважимо, що всі креативні простори (креативні хаби, коворкінги, креативні кафе) в Тернополі надихають. Місто як магніт притягує креативних особистостей і формує платформу для креативної діяльності на основі цінності довіри, взаємодії, взаємоповаги, сприяє можливостям творчої самореалізації через творення нових ідей. Як приклад виокремимо креативний кластер «На пошті», місією якого є створення попиту на сучасну українську культуру. Тут реалізуються культурно-креативні проєкти для розвитку дизайну, музики, кіно, освіти, арт-простору тощо. Адже є майданчиком для активізації творчих ініціатив,

партнерства і співпраці різних креативних секторів. Серед цікавих ініціатив як магніту для туристів є приклад проведення виставки «Коли ти думаєш про дерева», виставка раритетних кіноплакатів «Сьогодні на екрані», виставка стріт-фото Genius Iosі, концерти, музичні вечори, майстер-класи, дегустації [2], що реалізує можливість легко і швидко підтримувати митців і креаторів. Водночас зазначимо, що креативні платформи, забезпечують культурно-креативний розвиток, формують сприятливі умови для генерування творчих ініціатив, розвитку освітніх послуг, розвитку культури, мистецтва і сприяють просуванню культурної привабливості та креативного туризму. Завдяки цим ініціативами сприяють розвію креативних індустрій і формуванню бренду міста Тернопіль.

Підсумовуючи вищезазначене підкреслимо, що сформований бренд міста на основі унікальних особливостей, таких як багата культура та історія, креативна атмосфера, гостинність тернополян, мальовнича природа, розвиток культурно-креативних ініціатив підвищуватиме конкурентоспроможність Тернополя. При цьому, саме креативний туризм сприятиме файному місту можливості сформувати унікальний бренд та розвивати креативний потенціал з перспективною на отримання статусу «креативне місто». А для цього важливо розробити і затвердити стратегію розвитку креативного потенціалу міста Тернопіль, розвивати інфраструктуру, забезпечити комфортність для життя, формувати готовність до управлінських рішень, сприяти якості й активності культурно-креативного середовища, співпрацювати з місцевими громадами, бізнесом, стекхолдерами та підвищувати рівень медіаготовності. Адже «міст багато, а файне – одне!»

Список використаних джерел

1. Волощук Н. І. Роль елементів нематеріальної культурної спадщини в розвитку туристичної сфери регіону (на прикладах реалізації проєктів «Етногалерея «Спадок», «Під зорею Пінзеля»). Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: тези доповідей V Міжнар. Наук.-практ. Конф.-фестивалю, Київ, 19-20 травня 2022. Київ: КНУКіМ, 2022. 298 с.
2. На пошті. Креативний кластер: офіційний сайт. URL: <https://naposhti.com/> (дата звернення: 10.02.2024)
3. Національний заповідник «Замки Тернопілля»: офіційний сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 10.02.2024)
4. Рудакевич І. Сучасні тенденції використання туристичного потенціалу міста Тернопіль. Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.). Тернопіль: Вектор, 2020. 290-301.

5. Стратегічний план розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 року. Рішення міської ради від 25.10.2019 року № 7/39/134.

6. Туристичний портал: офіційний сайт Тернопільської міської ради. URL:

https://visit.ternopil.ua/?fbclid=IwAR3abjKScEIBsqLuca9z1knbmKD2pi4z4ClJrk_B8mgMtcDyQhjEK4DzFE4

7. Cultural tourism. UNESCO: official site. URL: <https://www.unesco.org/en/tags/cultural-tourism> (дата звернення: 10.02.2024)

8. Landry C. The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators. London: Earthscan Publications Ltd. 2008. 352 p.

УДК 338.48

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКСКУРСІЙНОМУ ТУРИЗМІ

О. В. Борисова, кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанного бізнесу

Е. О. Батайкіна, бакалавр

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: інноваційні технології, екскурсійний туризм, VR/AR.

Екскурсійний туризм в сучасному світі є однією з найбільш динамічно розвиваючихся галузей глобальної туристичної індустрії. Ця форма подорожей привертає увагу не лише індивідуальних подорожуючих, а й групових туристів, які прагнуть отримати нові знання, відкрити для себе нові культури та історичні пам'ятки. Однак зростання конкуренції, зміни в смаках і попиті туристів, а також вплив екологічних, соціокультурних та політичних факторів вимагають постійного пошуку нових шляхів для збереження привабливості екскурсійних маршрутів і залучення уваги цільової аудиторії. [1] Інновації в екскурсійному туризмі дозволяють змінювати підходи до організації та представлення туристичних маршрутів. Вони створюють унікальні можливості для інтерактивної взаємодії з культурою та природним середовищем, сприяють збереженню та відновленню культурної спадщини. Більше того, інновації допомагають у вирішенні проблем сталого розвитку, таких як мінімізація впливу туризму на навколишнє середовище та збереження екологічно чистих туристичних регіонів. Тема інновацій в екскурсійному туризмі вивчалася в рамках досліджень багатьма академічними та науково-дослідницькими установами, у тому числі університетами, студентами, туристичними організаціями. Дослідження в цій